

УДК 347.77.028:631.526.32 (477)

Завальнюк О. І.¹, завідувач сектору науково-економічних досліджень**Захарчук О. В.**^{1,2}, доктор екон. наук, професор, завідувач відділу інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення¹Український інститут експертизи сортів рослин²Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

E-mail: 51381@i.ua

АВТОРСЬКА ВИНАГОРОДА ТА РОЯЛТІ, ЯК ПЛАТА СЕЛЕКЦІОНЕРУ

У подальшому розвитку національного агропромислового комплексу ключове значення належить селекції, сортозаміні та сортооновленню, створенню національної системи насінництва сільськогосподарських культур.

На наш погляд, авторська винагорода – це плата творцю (винахіднику, автору) за створення сорту – об'єкта права інтелектуальної власності. Її розмір визначається договором між автором та роботодавцем (замовником). Це є особисте немайнове право, засвідчене свідоцтвом про авторство. Роялті – платіж, отриманий як винагорода за використання або за надання права на використання об'єкта права інтелектуальної власності – сорту, тобто за майнові права, які охороняються патентом. Сплачується володільцю патенту як ліцензійний платіж у вигляді сум, які вираховуються періодично, залежно від обсягів виробництва або реалізації продукції.

Започатковуючи механізм роялті слід зауважувати, що ця проблема має два аспекти – економічний і технічний. Перший полягає в обґрунтуванні розмірів роялті та їхній диференціації по колах його платників. Другий аспект проблеми пов'язує із технічними можливостями збору інформації про обсяги використання даного сорту в Україні й за її межами, механізмом сплати роялтих платежів.

Україна вже довгий час не може забезпечити справедливого ринкового розподілу коштів суб'єктам селекційного процесу через можливість отримання роялтих платежів на основі чіткого відображення використання вартості насіння і садивного матеріалу, використовуючи механізм заключення ліцензійних та субліцензійних угод та їхню реєстрацію незалежним органом обліку, нагляду та контролю (наприклад, Насінневою асоціацією України). Вирішення цієї проблеми

дозволило б налагодити міжнародну співпрацю України у сфері охорони прав на сорти рослин та комерційного обігу насіння і садивного матеріалу. Виплата роялті за право виробництва базового та сертифікованого насіння й садивного матеріалу в повному обсязі дозволила б селекціонерам та селекційним установам щороку додатково одержувати до 2,5–3,0 млрд гривень.

У процесі використання сорту рослин слід визначити розміри основної та додаткової винагороди автору. Метою здійснення зазначених винагород є компенсація селекційній установі (авторові сорту рослин) витрат на його створення. У випадках, коли селекційна установа відноситься до бюджетної сфери, кошти на створення сорту рослин щорічно фінансуються (авансуються) за рахунок Державного бюджету.

Для ефективнішого механізму залучення роялті мають бути рекомендовані ставки у вигляді відсоткових відрахувань від загальної виручки реалізації насіння і садивного матеріалу, як об'єктів охорони. Такий підхід вигідний як селекціонерам, так і сільськогосподарським виробникам. Для перших – це знижує ризик неплатежів за договором, тому надходження безпосередньо залежать від реалізації продукції на сільськогосподарських ринках, що і забезпечує підвищення платоспроможності.

Отже, механізм збору роялті та авторської винагороди – це не тільки справедлива винагорода авторам селекційних досягнень за довголітню і плідну працю, а й новий інструмент залучення у селекційну сферу нових інвестицій та поступового переходу України до світової практики охорони і захисту селекційних досягнень, що також буде основою для стимулювання впровадження у сільському господарстві кращих селекційних досягнень світової науки.

УДК 633.11«324»:631.526.3:631:559

Заїма О. А., кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник відділу насінництва та агротехнологій

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України

E-mail: oleksii.zaima@ukr.net

ВПЛИВ ПОПЕРЕДНИКІВ І СТРОКІВ СІВБИ НА УРОЖАЙНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ

Агрономічна цінність попередників полягає в їхній здатності забезпечити рослини необхідною кількістю вологи в період їхнього росту і розвитку і, насамперед, для одержання дружніх сходів, відповідного розвитку кореневої системи і надземної вегетативної маси з осені. Значна частина посівів пшениці озимої вирощується після попередників, які не забезпечують оптимальних

умов її росту і розвитку, що призводить до зменшення продуктивної вологи в ґрунті, однобічного використання поживних речовин, накопичення в ньому шкідників, збудників хвороб, токсинів і, як наслідок, до зниження врожайності та погіршення якості зерна та насіння.

Для кожної агрокліматичної зони правильно підібрані строки сівби пшениці озимої ма-